

22.05.2019

Ärende/21

§ 166

Den av ledamoten Mai Kivelä väckta motionen om ökning i stadsmiljön av den hälsofrämjande mångfalden i naturen

HEL 2018-011137 T 00 00 03

Beslut

Stadsfullmäktige betraktade den av ledamoten Mai Kivelä väckta motionen som slutbehandlad.

Föredragande

Stadsstyrelsen

Upplysningar

Timo Lindén, stf. stadssekreterare, telefon: 310 36550
timo.linden(a)hel.fi

Bilagor

- 1 Valtuuttettu Mai Kivelän aloite terveyttä edistävän luonnon monimuotoisuuden lisääminen kaupunkiympäristössä

Sökande av ändring

Förbud mot sökande av ändring, beredning eller verkställighet

Beslutsförslag

Beslutet stämmer överens med förslaget.

Föredragandens motiveringar

Ledamoten Mai Kivelä och 14 andra ledamöter föreslår i sin motion att staden ska göra en utredning och på basis av denna utarbeta ett åtgärdsprogram för att öka hälsofrämjande naturkontakt och naturmångfald i stadens tjänster och i stadsbornas vardag.

Stadsstyrelsen hänvisar till stadsmiljönämndens utlåtande och konstaterar att Helsingfors har ett särskilt åtgärdsprogram för att trygga Helsingfors biodiversitet (LUMO-programmet), som just nu uppdateras i samarbete med invånarna. LUMO-programmet hör till de viktigaste verktygen för tryggheten av biodiversitet i Helsingfors. Det syftar till att i vid bemärkelse främja bevarandet av biodiversitet i staden. Det är meningen att åtgärderna ska beaktas bland annat i planeringen av markanvändningen, planeringen och skötseln av grönområden, informationen och kommunikationen, invånarsamarbetet och miljöfostran. Den i motionen föreslagna utredningen och det föreslagna åtgärdsprogrammet för en ökning av hälsofrämjande naturkontakt och mångfald i natu-

ren är något som det är naturligt att lägga fram som en del av LUMO-programmet bland tänkbara åtgärder under nästa programperiod.

Helsingfors – en grön maritim stad

Det konstateras i stadsstrategin 2017–2021 att Helsingfors värnar om sin värdefulla natur och agerar för att öka mångfalden i stadsnaturen. Grön- och blåområdenas ekologiska kvalitet, nåbarhet och hälsoeffekter ska tryggas. Staden strävar efter att trygga invånarnas kontakt med naturens mångfald bland annat genom att främja grönområdesnätverkets nåbarhet och grönområdenas ekologiska kvalitet på olika sätt, genom att främja stadsodling och genom att erbjuda stadsborna olika slags naturtjänster.

I Helsingfors har stadsborna i huvudsak goda möjligheter att få kontakt med naturen. Grönområdena täcker cirka 40–45 procent av stadens areal. Kännetecknande för Helsingfors är grönområdenas naturnära karaktär: de naturenliga områdenas, särskilt skogarnas och natursträndernas, andel av alla grönområden är stor. Staden har över 200 kilometer strandlinje och en vidsträckt skärgård som omfattar över 300 öar och skär. I många parker har man tillvaratagit element i den ursprungliga naturen och bevarat dem i den bebyggda miljön, bland annat genom att bevara lövträd, ängsgläntor, tjärnar, våtmarker, klippor och täta buskage. Merparten av grönområdena är i offentligt bruk och i stadens ägo.

LUMO-programmet

Staden har främjat biodiversitet på många sätt under föregående programperiod åren 2008–2017. Största delen av de åtgärder som läggs fram i programmet, cirka 80 procent, har omsatts i handling. Att säkerställa och systematiskt öka naturens mångfald, i synnerhet på skogbevuxna områden och i anknytning till värdefulla naturobjekt, är ett centralt mål för naturvården och har skrivits in också i riktlinjerna för naturvården.

Grön- och rekreationsområdesnätverkets nåbarhet

I anslutning till beredningen av Helsingfors generalplan 2016 utarbetade man en omfattande översikt över tillståndet för stadens grön- och rekreationsområden (VISTRA I), och på basis av den formulerade man en utvecklingsplan för Helsingfors grön- och rekreationsområden (VISTRA II). I bägge alstren understryks behovet av att bevara den nätverksartade grönområdesstrukturen och särdragen som en del av en hållbar och allt tätare stad. Man lyfte också fram de hälsofrämjande effekter som stadens grönområden har, särskilt att motion i naturen gynnar välbefinnandet.

22.05.2019

En viktig utvecklingsåtgärd som lyftes fram i VISTRA var att ett redskap för att mäta grönområdenas nåbarhet behöver utvecklas. God nåbarhet och tillgången på mångformiga grönområden i invånarnas närmiljö är en förutsättning för naturens välfärds- och hälsoeffekter. Ju kortare väg det är till naturen eller ett nära rekreativområde, desto mera sannolikt är det att områdena utnyttjas. De största hindren är alltför stort avstånd, bristen på friluftsrutter och övriga servicestrukturer som stöder friluftsliv samt brist på information om ställen som är lämpliga för en själv. Arbetet med att utveckla en mätare för grönområdenas nåbarhet kom igång våren 2018, och arbetets första skede slutförs våren 2019. Man kan genom att mäta grönområdenas nåbarhet identifiera och fortsättningsvis trygga ett tillräckligt grönområdesnätverk och områdenas nåbarhet i samband med planeringen av markanvändningen.

Det nyligen avslutade, EU-finansierade NATTOURS-projektet gav Helsingfors data om naturområdenas nåbarhet. Enligt utredningen har nästan alla invånare i Helsingfors, oavsett var de bor, ett nära rekreativområde på mindre än 300 meters avstånd hemifrån. Omkring 40 procent av stadsborna hade en närliggande skog mindre än 300 meter hemifrån. Drygt 40 procent av småbarnspedagogikens verksamhetsställen ligger under 300 meter från en skog. Det har i flera städer ansetts att ett lämpligt avstånd till närmaste park eller rekreativområde är 150–500 meter eller 5–10 minuters gångavstånd, beroende på stadens och grönområdets storlek och andra faktorer.

Nätverket av skog och trädbestånd i stadsplaneringen

Mångfalden i stadsnaturen bevaras då de separata naturområdena är tillräckligt väl länkade till varandra. I planeringen av markanvändningen strävar man efter att trygga blå- och grönområdenas struktur, samband och ekologiska kvalitet. Stadsmiljösektorns anvisningar om att beakta nätverk av skog och trädbestånd i planeringen blir färdiga i början av år 2019. Målet är att säkerställa de delar av nätverket som är betydelsefulla ur biodiversitetssynvinkel och att utveckla landskapssamband mellan dem på olika sätt. Med hjälp av kompetent genomförd planering kan sambanden fungera både som hälsofrämjande, mångformiga rekreativanslutningar och som ekologiska korridorer.

Stadsodling

Konkret kontakt med stadsnaturen och ur människans synvinkel nyttiga mikrober sker via självständig odling. Helsingfors främjar stadsodling. Det är möjligt att i en urban miljö, exempelvis på höghustak, innergårdar och temporärt obrukad mark uppleva naturkontakt till exempel genom att odla ätliga växter. Man kan idka stadsodling på tomter och dessutom bland annat på områden med kolonilotter, i koloniträdgårdar

22.05.2019

Ärende/21

och på andra områden som staden arrenderar ut och som är lämpliga för stadsodling. År 2014 utarbetade staden och Dodo ry tillsammans en guidebok om stadsodling: "Viljellään kaupungissa" (Vi odlar i staden).

Naturtjänster i staden

Staden strävar efter att ge invånarna information och service med anknytning till att röra sig i naturen, bland annat genom att bygga och upprätthålla stråk och naturstigar samt genom att förmedla information och arrangera gratis naturutfärder och parkpromenader. Det har ordnats utfärder sedan mitten av 1980-talet. Tusentals personer deltar i dem varje år. Det har gjorts en mobilbaserad guide om naturobjekten, där Helsingfors tio mest betydelsefulla naturobjekt presenteras. Utbudet av naturtjänster utvecklas i samarbete med invånare, organisationer och föreningar. Staden utbildar också lärare och yrkesfostrare i att förstå naturens hälso nytta samt utarbetar Helsingforsbetonade läromedel i ämnet.

Till slut

Enligt 30 kap. 11 § 2 mom. i förvaltningsstadgan ska stadsstyrelsen förelägga fullmäktige en motion som undertecknats av minst 15 ledamöter.

Föredragande

Stadsstyrelsen

Upplysningar

Timo Lindén, stf. stadssekreterare, telefon: 310 36550
timo.linden(a)hel.fi

Bilagor

- 1 Valtuutettu Mai Kivelän aloite terveyttä edistävän luonnon monimuotoisuuden lisääminen kaupungikympäristössä

Sökande av ändring

Förbud mot sökande av ändring, beredning eller verkställighet

Beslutshistoria

Kaupunginhallitus 06.05.2019 § 303

HEL 2018-011137 T 00 00 03

Päätös

Kaupunginhallitus esitti kaupunginvaltuustolle seuraavaa:

22.05.2019

Kaupunginvaltuusto katsoo valtuutettu Mai Kivelän aloitteen loppuun käsitellyksi.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Timo Lindén, vs. kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36550
timo.linden(a)hel.fi

Kaupunkiympäristölautakunta 22.01.2019 § 33

HEL 2018-011137 T 00 00 03

Lausunto

Kaupunkiympäristölautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon:

Kaupunkiympäristölautakunta kannattaa aloitteessa esille tuotua ehdotusta selvityksen ja toimenpideohjelman laatimisesta terveyttä edistävän luontokosketuksen ja monimuotoisen luonnon lisäämiseksi kaupungin palveluissa ja kaupunkilaisten arjessa. Työ on luontevaa esittää osaksi Helsingin luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelmaa (LUMO) yhtenä sen mahdollisista toimenpiteistä seuraavalla ohjelmakaudella.

Helsingin kaupunkistrategiassa 2017 - 2020 todetaan, että Helsinki vaalii arvokasta luontoaan ja toimii kaupunkiluonnon monimuotoisuuden lisäämiseksi. Viher- ja sinialueiden ekologinen laatu, saavutettavuus ja terveysvaikutukset turvataan. Asukkaiden kosketusta monimuotoiseen luontoon pyritään turvaamaan muun muassa edistämällä viheralueverkoston saavutettavuutta ja parantamalla viheralueiden ekologista laatua erilaisin keinoin, kaupunkiviljelyä edistämällä ja tarjoamalla kaupunkilaisille erilaisia luontopalveluja.

Helsinki - vihreä ja merellinen kaupunki

Kaikenikäisten kaupunkilaisten mahdollisuudet kosketukseen luontoon ovat Helsingissä pääosin hyvät. Viheralueet peittävät noin 40 - 45 % kaupungin maapinta-alasta. Helsingille tunnusomainen piirre on viheralueiden luonnonläheisyys: luonnonmukaisten viheralueiden, erityisesti metsien ja luonnonrantojen, osuus kaikista viheralueista on suuri. Kaupungissa on yli 200 kilometriä rantaviivaa ja laaja saaristo käsittäen yli 300 saarta ja luotoa. Monissa puistoissa on hyödynnetty alkuperäisen luonnon elementtejä osana rakennettua ympäristöä muun muassa säilyttämällä jaloja lehtipuita, niittyaikkuja, lampia, kosteikkoja, kallioita ja

tiheitä pensaikkoja. Valtaosa viheralueista on julkisessa käytössä ja kaupungin omistuksessa.

Luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelma

Helsingillä on oma luonnon monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelma, jota päivitetään parhaillaan yhteistyössä asukkaiden kanssa. Toimintaohjelma on yksi tärkeimpiä työkaluja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi Helsingissä. Toimenpideohjelman tavoitteena on edistää laaja-alaisesti luonnon monimuotoisuuden säilymistä kaupungissa erilaisin toimenpitein. Toimenpiteet on tarkoitettu huomioitaviksi muun muassa maankäytön suunnittelussa, viheralueiden suunnittelussa ja hoidossa, tiedotuksessa ja viestinnässä, asukas-yhteistyössä ja ympäristökasvatuksessa. Aloitteessa esitetty ehdotus selvityksen ja toimenpideohjelman terveyttä edistävän luontokosketuksen ja monimuotoisen luonnon lisäämiseksi esitetään yhdeksi mahdolliseksi toimenpiteeksi päivitettävään LUMO-ohjelmaan.

Luonnon monimuotoisuutta on edistetty monin eri keinoin edellisen ohjelmakauden aikana vuosina 2008 - 2017. Ohjelmassa esitetyistä toimenpiteistä suurin osa, noin 80 % on toteutunut. Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja suunnitelmallinen lisääminen, erityisesti metsäisillä alueilla ja arvokkailla luontokohteilla, on keskeinen luonnonhoidon tavoite ja kirjattu myös luonnonhoidon linjauksiin.

Viher- ja virkistysverkoston saavutettavuus

Helsingin yleiskaavan 2016 laadinnan yhteydessä tehtiin laaja katsaus kaupungin viher- ja virkistysalueiden tilaan (VISTRA I) ja muodostettiin tämän pohjalta Helsingin viher- ja virkistysverkoston kehittämissuunnitelma (VISTRA II). Molemmissa töissä korostetaan tarvetta säilyttää verkostomainen viherrakenne ja ominaispiirteet osana kestävä ja tiivistyvää kaupunkia. Myös kaupunkien viheralueiden terveyttä edistävät vaikutukset, erityisesti luontoliikunnan hyödyt hyvinvoinnille, nousevat esille.

Yhtenä tärkeänä VISTRA:n kehittämistoimenpiteenä nostettiin esille tarve kehittää työkalu viheralueiden saavutettavuuden mittaamiseen. Hyvä saavutettavuus ja monimuotoisten viheralueiden tarjonta asukkaiden lähiympäristössä on edellytys luonnon hyvinvointi- ja terveysvaikutuksille. Mitä lähempänä luonto ja lähivirkistysalue ovat, sitä todennäköisemmin alueita käytetään. Suurimpia esteitä ovat liian pitkä etäisyys, ulkoilureittien ja muiden ulkoilua tukevien palvelurakenteiden puute sekä tiedon puute itselle sopivista kohteista. Viheralueiden saavutettavuusmittarin kehittämistyö käynnistyi syksyllä 2018, ja työn ensimmäinen vaihe valmistuu keväällä 2019. Viheralueiden saavutettavu-

utta mittaamalla voidaan tunnistaa ja edelleen turvata riittävä viheraluerkostojen ja alueiden saavutettavuus maankäytön suunnittelussa.

Hiljattain päättyneessä, EU-rahoitteisessa NATTOURS-hankkeessa tuotettiin Helsingin luontoalueiden saavutettavuustietoa. Selvitysten mukaan Helsingissä lähes kaikilla asukkailla, asuinpaikasta riippumatta, on lähivirkistysalue alle 300 metrin päässä kotoa. Kaupunkilaisista noin 40 % lähimetsä sijaitsee alle 300 metrin päässä kotoa. Reilu 40 % varhaiskasvatuksen toimipaikoista sijaitsee alle 300 metrin päässä metsästä. Sopivana etäisyytenä lähipuistoon tai -virkistysalueelle on pidetty useissa kaupungeissa 150 - 500 metriä tai 5 - 10 minuutin kävelymatkaa kaupungin ja viheralueen koosta ja muista tekijöistä riippuen.

Metsä- ja puustoinen verkosto kaupunkisuunnittelussa

Kaupunkiluonto säilyy monimuotoisena, kun erilliset luontoalueet ovat riittävän kytkeytyneitä toisiinsa. Maankäytön suunnittelussa pyritään turvaamaan sini- ja viherverkostojen rakenne, kytkeytyneisyys ja ekologinen laatu. Kaupunkiympäristön toimialan ohje metsä- ja puustoinen verkoston huomioon ottamiseksi suunnittelussa valmistuu alkuvuodesta 2019. Päämääränä on turvata verkoston monimuotoisuudeltaan merkittävät osat ja kehittää niiden välisiä yhteyksiä erilaisin keinoin. Asiantuntevalla suunnittelulla yhteydet voivat toimia sekä terveyttä edistävinä, monimuotoisina virkistysyhteyksinä että ekologisina yhteyksinä.

Kaupunkiviljely

Kosketus kaupunkiluontoon ja ihmisten kannalta hyödyllisiin mikrobeihin tapahtuu konkreettisesti omatoimisen viljelyn kautta. Helsinki edistää kaupunkiviljelyä. Urbanissa ympäristössä, kuten kerrostalojen katoilla, sisäpihoilla ja väliaikaisilla joutomailla, voidaan kokea luontoyhteyttä esimerkiksi viljelemällä ja kasvattamalla syötäviä kasveja. Kaupunkiviljely on mahdollista tonttien lisäksi muun muassa viljelypalsta-alueilla, siirtolapuutarhapalstoilla ja kaupungin vuokraamilla muilla, kaupunkiviljelyyn sopivilla alueilla. Vuonna 2014 laadittiin kaupungin ja Dodo ry:n yhteistyönä opas kaupunkiviljelystä nimeltään "Viljellään kaupungissa".

Luontopalvelut kaupungissa

Kaupunki pyrkii tarjoamaan asukkaille tietoa ja palveluita luonnossa liikkumiseen muun muassa rakentamalla ja ylläpitämällä reittejä ja luontopolkuja sekä tiedottamalla ja järjestämällä ilmaisia luontoretkiä ja puistokävelyitä. Retkiä on järjestetty 1980-luvun puolivälistä lähtien, ja niihin osallistuu tuhansia ihmisiä vuosittain. Arvokkaista luontokohteista on tehty mobiilipohjainen opas, jossa esitellään kymmenen merkittävintä luontokohdetta Helsingissä. Luontopalvelutarjontaa kehitetään yhtei-

22.05.2019

Ärende/21

styössä asukkaiden, järjestöjen ja yhdistysten kanssa. Kaupunki myös kouluttaa opettajia ja ammattikasvattajia ymmärtämään luonnon terveyshyödyt sekä laatii aiheeseen liittyvää, Helsinki-painotteista oppimateriaalia.

Esittelijä

kaupunkiympäristön toimialajohtaja
Mikko Aho

Lisätiedot

Tuuli Ylikotila, luontoasiantuntija: 310 38540

tuuli.ylikotila(a)hel.fi

Kaisa Pajanen, tiimipäällikkö, puhelin: +358 9 310 31521

kaisa.pajanen(a)hel.fi

Kaarina Heikkonen, kaupunkiekologi, puhelin: +358 9 310 31581

kaarina.heikkonen(a)hel.fi

Maria Hyövähti, maisema-arkkitehti, puhelin: 310 37494

maria.hyovalti(a)hel.fi

Elina Nummi, projektipäällikkö, puhelin: 310 38475

elina.nummi(a)hel.fi

Tiina Saukkonen, suunnitteluvastaava, puhelin: 310 38508

tiina.saukkonen(a)hel.fi